

Zengezur Koridoru'nun Önemi ve Iğdır Özelinde Türkiye Turizmine Etkileri

The Importance of the Zangezur Corridor and Its Effects on Turkish Tourism, Specifically in Iğdır

Kadir Can ÇİFTÇİ^a ve Gülşen BAYAT^b

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ekoturizm ABD, Iğdır, Türkiye.

^b Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Iğdır, Türkiye.

Özet

Bu çalışma, Zengezur koridorunun Iğdır ili ve Türkiye'deki turizm sektörü üzerindeki etkilerini ve Iğdır ilinin kalkınmasına ve büyümesine potansiyel katkılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Henüz hazırlık aşamasında olan koridorun kıtalararası bağlantısına ve turizm sektörüne katkılarını odaklanan bu çalışma, koridorun sektöre etkilerini, güçlü ve zayıf yönlerini, getireceği fırsat ve tehditleri değerlendirmektedir. Çalışmada SWOT analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, Zengezur Koridoru'nun başta bölgesel kalkınma olmak üzere turizm sektörüne ekstra bir ivme kazandıracığı, yeni enerji koridorlarının önünü açacağı ve nihayetinde Türk dünyasında barış ve kardeşliğe katkı sağlayacağı sonucuna varmaktadır. Koridor, başta Azerbaycan ve Türkiye olmak üzere Türk dünyasına transit erişim sağlayacaktır. Ancak Zengezur koridoru projesinin sağlam bir temelini olmaması ve tarafların anlaşmaya varamaması gibi zayıf yönleri bulunmaktadır. Tüm olumsuzluklara rağmen bu çalışma, Zengezur koridorunun geçtiği bölgelerdeki yerel halkları kalkındıracağını, kıtalar arasında küresel bir bağ oluşturacağını, Hazar'dan Akdeniz'e turizm sektörünü canlandıracağını ve Türk dünyasına önemli stratejik avantajlar sunacağını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zengezur Koridoru, Turizm, SWOT Analizi, Iğdır, Türkiye.

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 20.11.2024
Kabul Tarihi 20.12.2024

Sayı Editörü

Sedat ŞAHİN

Abstract

This study aims to examine the impacts of the Zengezur corridor on the tourism sector in Iğdır province and Turkey and its potential contributions to the development and growth of Iğdır province. Focusing on the intercontinental connectivity of the corridor, which is still in the preparation stage, and its contributions to the tourism sector, this study evaluates the impacts of the corridor on the sector, its strengths and weaknesses, and the opportunities and threats it will bring. SWOT analysis method was used in the study. The study concludes that the Zengezur Corridor will give an extra impetus to the tourism sector, especially regional development, pave the way for new energy corridors and ultimately contribute to peace and brotherhood in the Turkic world. The corridor will provide transit access to the Turkic world, particularly Azerbaijan and Turkey. Thus, the Zengezur corridor project has weaknesses such as the lack of a solid foundation and the inability of the parties to reach an agreement. Despite all the negativities, this study reveals that the Zengezur corridor will develop the local communities in the regions through which it passes, create a global link between continents, revitalize the tourism sector from the Caspian to the Mediterranean, and offer significant strategic advantages to the Turkic world.

Keywords: Zengezur Corridor, Tourism, SWOT Analysis, Iğdır, Turkey.

Sorumlu Yazar

Kadir Can ÇİFTÇİ
igdirkadir76@gmail.com

Önerilen Atf:

Çiftçi, K. C. ve Bayat, G. (2024). Zengezur Koridoru'nun Önemi ve Iğdır Özelinde Türkiye Turizmine Etkileri. *Journal of Academic Tourism Studies*, 5(2): 242-256.

1. GİRİŞ

Azerbaycan- Ermenistan arasında 27 Eylül 2020 tarihinde başlayan 'İkinci Dağlık Karabağ' savaşı 44.günde Azerbaycan'ın galip gelmesiyle son bulmuştur. Bu savaş sonrasında Rusya arabuluculuğu ile Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya masaya oturmuş, burada birtakım maddelerden oluşan ateşkes anlaşması imzalanmıştır. Zengezur koridoru projesi de bu anlaşma maddelerinden biridir (Akıncı & Gül Kaba, 2023).

Zengezur koridorunun en önemli amaçlarından biri Azerbaycan'a bağlı ama toprakları ayrı olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile kara bağlantısı oluşturmaktır (Yüce & Azizova, 2024). 1991 yılları sonunda SSCB'nin dağılması sırasında Zengezur bölgesinin Moskova yönetimi tarafından Ermenistan'a verilmesi sonucu Azerbaycan ve Nahçıvan bölgesinin kara bağlantısı kesilmiştir. Azerbaycan yönetimi şu an kendine bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyetine ulaşımını Gürcistan ve İran üzerinden gerçekleştirmektedir. Ancak Zengezur koridoru ile Nahçıvan Özerk Bölgesi, Azerbaycan'a kara ve demir yolları ile bağlanacaktır. Ayrıca bu bağlantı ile Azerbaycan'ın enerji kaynakları batıya yani Türkiye'ye doğru aktarılmasını oradan da Avrupa'ya doğru devam etmesini sağlayacaktır. Bu durumda, Zengezur koridoru yeni enerji koridorlarının oluşmasına öncü olacaktır. Savaş sonrası çok ses getiren bu proje Asya ve Avrupa arası transit geçiş olanağı sunacaktır. Yerel, bölgesel ve uluslararası öneme sahip koridor, Türkiye için de fırsatlar yaratacaktır. Ankara ve Bakü arasında bağ oluştururken, Türkiye'nin Orta Asya ülkelerine bağlanmasında büyük öneme sahiptir (Memmedov & Hasanoğlu, 2023).

Bölgenin en önemli aktörü olmak isteyen İran, Zengezur Koridoru projesine karşı çıkmaktadır. Koridorun gerçekleşmesi durumunda İran ve Ermenistan sınırının ortadan kalkması Tahran yönetiminde endişe uyandırmaktadır. Bölgede sınırın ortadan kalkmasıyla kaos olacağını düşünen Tahran yönetimi anlaşma sonrası bölgeye askeri güç yığmaya başlamıştır. Koridorun aktif hale gelmesi sonucu İran üzerinden sağlanan ulaşım yolu iptal olduğundan dolayı İran koridorun inşasını istememektedir (Askeri & Paşa, 2023).

İran- Türkiye ilişkilerine bakılacak olursa iki devlet dört yüz yıla yakındır barış içinde yaşamaktadır. 1600'lü yıllardan beri devam eden Kasr-ı Şirin Anlaşması geçerliliğini korumaktadır. Ancak iki devlet arasında barış olması bu devletlerin rekabet içinde olmadığı anlamına gelmez. Aralarında Kasr-ı Şirin'den beri sınır anlaşmazlıkları yok denecek kadar az olan bu iki devlet 1920'li yıllarda farklı yönetim değişikliklerini gitmiş, İran'da Pehlevi yönetime gelirken Türkiye'de Cumhuriyet yönetimine geçilmiştir. Buna rağmen ilişkilerin hep barış içinde yürütülmesi devam etmektedir. Hatta İran Şah'ı Rıza Mevlevi'nin ilk yurt dışı ziyareti Türkiye olarak tarihe geçmiştir. 34 gün süren bu ziyarette Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'le görüştüğünün görüntüleri devlet arşivinde bulunmaktadır. Türkiye'den çok etkilenen İran şahı benzer reformları ülkesi içinde yapmak istemiştir. Ayrıca çok bilinmez ama Türkiye-Nahçıvan koridorunun açılması da İran Şahı Rıza Pehlevi'nin Türkiye'ye yapmış olduğu jest sayesinde. Atatürk'ün ısrarları sonucu Türkiye'ye vermeyi kabul etmiştir (Altan, 2018). Iğdır ilinin bulunduğu belirli bölge ile Van ilinin bulunduğu belirli bölgede İran ve Türkiye arasında toprak alışverişi yapılarak Türkiye'nin Nahçıvan'a, Azerbaycan'a erişimi sağlanmıştır. Bölgede sınırların yeniden çizilmesiyle elbette krizler olacaktır. Ancak bu iki devlet arasındaki ilişkilere bakıldığında bu durumun aşılabileceği öngörülmektedir. İran, koridorun açılmamasında ısrarcı bir tavır benimsemektedir. Bu da önümüzdeki günlerde yapılacak olan ikili müzakerelerin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ermenistan ise böyle bir projenin anlaşma maddelerinde yer almadığını ve bir belirsizliğin olduğunu savunarak koridorun hayata geçmesini engellemek istemektedir (Anadolu Ajansı, 2024).

Bu çalışma da bölgede bulunan devletlerin tutumları ele alınmış koridorun fayda ve zararlarına değinilmiş, uluslararası önemi irdelenmiştir. SWOT analizi ile güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş, buna uygun fırsat ve tehditler ile Iğdır ve Türkiye turizmine etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. ZENGEZUR KORİDORU VE ÖNEMİ

Rusya, Azerbaycan, Ermenistan görüşmeleri neticesinde açılması planlanan Zengezur koridoru meselesi Türkiye'nin de önemle üzerinde durduğu bir konudur. Coğrafya açısından önemli sonuçları olacağı düşünülen bu koridor, bölge devletlerini ve uluslararası diğer devletleri de ilgilendiren bir konu haline gelmiştir.

"Zengezur" isminin Özbekistan'dan göç eden zengi kabilelerinden geldiği bilinmektedir. Zengi kabilelerinin en eski yerleşim yerleri Güney Azerbaycan'da yer alan zencan bölgesidir. Tarihte daha çok Türk devletlerinin kontrolünde olan bölge 1930'lu yıllarda Gorus ve Lâçin illeri olarak ikiye bölünmüştür. Gorus Ermenistan SSCB, Lâçin ili ise Azerbaycan SSCB sınırlarına katılmıştır (Urud, 2005:13-18). Bu bölünme Zengezur bölgesinin batı kısımlarının Ermenistan ile birleşmesine neden olurken Türkiye'nin hem Azerbaycan hem de Nahçıvan ile kara bağlantısını kesmiştir. Türkiye ile Nahçıvan arasındaki 17,706 kilometrelik sınırın, 23 Ocak 1932'de Türkiye ve İran arasında yapılan sınır anlaşması gereği Van civarındaki Kotur kazası ve çevresinin İran'a bırakılması ve Iğdır ilinin doğusunda yer alan Aralık ilçesi Dilucu bölgesinin de Türkiye'ye bırakılmasıyla tekrar açılmıştır. (Üste ve Aydın, 2022:261-269).

Zengezur bölgesi zengin bakır, tuz madenleri, taş ocakları, geniş ormanlık alanları, sulak toprakları ve zengin tarım ve hayvancılık arazilerine sahiptir. Ayrıca Büyük İpek Yolu üzerindeki konumu nedeniyle ticaret ve zanaatkârlığın geliştiği ve refah seviyesinin yüksek olduğu bir bölgedir. Hem stratejik konumu hem de topraklarının verimliliği neticesinde tarih boyunca pek çok mücadeleye sahne olmuştur. Bu mücadeleler bölgede Hristiyanlık, Zerdüştlük ve İslamiyet'in yayılmasına ortam oluşturmuştur. Zengezur bölgesi yakın tarihte daha çok Büyük Selçuklu, Karakoyunlu, Atabeyler ve Safevi gibi Türk devletlerinin hâkimiyetinde kaldığı için bölgede Türk ve İslam kimliği daha baskındır. Kafkaslarda ve Orta Asya hammadde rezervlerine sahip olmak ve sıcak denizlere inmek isteyen Rusya Çarlığı ve SSCB'nin etno- federalist siyaseti neticesinde Zengezur'un dini ve etnik yapısında önemli değişiklikler oluşmaya başlamıştır. Bölgede Ermeni nüfusunu arttırmak isteyen Rus Çarlığı Osmanlı ve İran'da yaşayan binlerce Ermeni'yi göç ettirerek bölgeye yerleştirmiştir. Bu göçler ile gelenlere yeni gelenler adı altında kayıtlara alan Rus Çarlık yönetimi tarafından Nahçıvan, Erivan ve Karabağ hanlıklarının arazilerinde Ermeni nüfusunu artırarak çoğunluk oluşturmaya çalışılmıştır (Hasanlı, 2020). Rus Çarlığı'nın Güney Kafkasya'da tamamen hâkimiyet sağlama amacı, İran ve Türkiye gibi bölge devletlerini kontrol etme isteği, bölgeyi günümüzde de devam eden çatışmalara açık hale getirmiştir (Yüce & Azizova, 2024).

Şekil 1. Zengezur Koridoru

Kaynak: (Zengezur Koridoru Haritası).

Zengezur Koridoru Nahçıvan'ı Azerbaycan'a öz kara parçasına ve Azerbaycan'ı Nahçıvan üzerinden direkt Türkiye'ye bağlayacak; aynı zamanda bu koridorun açılması Ermenistan'a büyük

fayda sağlayacaktır; Çünkü Ermenistan Azerbaycan'dan geçen ve başlayan tüm ulaşım projelerine dâhil edilmemiştir (Hasanoğlu ve Memmedov, 2020: 527). Zengezur Koridorunun, Rusya'nın desteği ile Ermeni güçleri tarafından uzun yıllar işgal altında tutulması hem Azerbaycan ana karası ile bağlantısının kesilmesine yol açmış hem de doğu- batı eksenli ulaşım ağını pasif duruma getirmiştir. Karabağ zaferi bu bağlantının yeniden kurulmasına yönelik projelerin başlatılmasına neden olmuştur. Bu koridorun açılmasının Güney Kafkaslardaki uzun yıllar boyunca yaşanan ticari ve insani hareketliliği yeniden başlatacağı ve bölgedeki güç dengelerini değiştireceği düşünülmektedir (Üste ve Sanılı Aydın, 2022: 272). Zengezur koridorun önemi sadece Türkiye ve Azerbaycan'ı birbirine direkt olarak bağlamasıyla sınırlı kalmayacak, aynen *Bakü-Tiflis- Kars demiryolu hattı* gibi "*demir ipek yolu*" işlevi görerek bölgesel iş birliği ve kalkınmaya katkı sağlayacak, küresel ölçekli projelerin bağlantı noktası olacaktır. Doğu-batı ve Avrupa ve Asya'yı birleştirecek olan bu koridor, Türkiye'nin transit konumunun daha da güçlenmesini sağlayacaktır (Süleymanov vd., 2018:3-4).

Zengezur koridoru bölgesel açıdan politik, ekonomik ve stratejik öneme sahiptir. Koridor bu özelliklerinden dolayı bölgede bulunan ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Bu ülkeler; Azerbaycan, Türkiye, Ermenistan, Rusya ve İran'dır. Koridor, sayılan ülkelerle beraber bölgesel ve küresel çaptaki çeşitli ülkeleri ilgilendirmektedir. Azerbaycan ve Nahçıvan açısından bu koridor planı yıllardır birbirinden ayrılan bölgenin birbirine bağlanmasını sağlayacaktır. Böylelikle Azerbaycan, Özerk Cumhuriyeti olan Nahçıvan'a İran toprakları üzerinden değil de Zengezur koridoru sayesinde kendi toprakları üzerinden karayolu ulaşımını sağlayabilecektir. Ayrıca Azerbaycan-Nahçıvan arası koridor ile hem kara hem de demir yoluyla sağlanacağından dolayı zamandan tasarruf sağlanacak, maliyetler düşecek ve birçok sorun çözülmüş olacaktır. Zengezur Koridoru ile birlikte ulaşımda yıllık tasarrufun sağlanacağı ön görülmüştür (Yüce, 2023).

Zengezur Koridoru ile Azerbaycan-Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasında ülke altyapısının da birleştirilmesi sağlanacaktır. Azerbaycan, Nahçıvan'ın doğal gaz ihtiyacını karşılamak için İran topraklarını kullanmaktadır. Ancak İran bu ihtiyacın karşılanması için taşınan gazdan %15 kesinti yapmaktadır. Zengezur koridoru ile Azerbaycan Nahçıvan'a doğal gaz da verebileceği için bu kesinti maliyetinden de kurtulmuş olacaktır. Bunun yanı sıra telefon, internet, elektrik gibi hayatı doğrudan etkileyecek altyapı bağlantılarının Zengezur Koridoru ile Nahçıvan'a ulaştırılacağı anlaşılmaktadır. Bütün ekonomik hatların koridor ile sağlanması durumunda Azerbaycan-Nahçıvan arası maliyetlerin düşeceği ve büyük ölçüde tasarrufun sağlanacağı düşünülmektedir (İsayeva, 2023).

Rus Çarlığı tarafından Ermenilerin Kafkasya'ya göç ettirilmesi sonucu Türkiye ve Azerbaycan arası kara bağlantısı kopmuştur. SSCB'nin dağılması ile Azerbaycan ve Türkiye sıkı ilişkiler içinde olmak istemiştir ancak kara bağlantısının olmamasından dolayı sürekli iki kardeş ülke sorun yaşamıştır. Örnek verecek olursak Azerbaycan'ın tarihi savaşlarında Türkiye kardeş ülkesi olan Azerbaycan'a silah sevkiyatlarını İran ve Gürcistan üzerinden sınırlı ve uzun süren yolculuklar sonucu ulaştırmış ancak bu durum savaşların kaderini değiştirmiştir (Askeri & Paşa, 2023).

Azerbaycan var olan enerji kaynaklarını küresel çapta pazara ulaştırmak için güzergâh aradığında da bu sorunla karşılaşmıştır. Zamanında maliyeti dolayısıyla istenmeyen Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı projesi Aliyev yönetiminin ısrarı ile Gürcistan üzerinden Türkiye'ye ulaşması planlanmıştır. Ermenistan'la savaş söz konusu olduğu için petrol ve doğal gaz boru hatları, Bakü-Tiflis-Kars demir yolu hattı maliyeti fazla ve uzun hat olmasına rağmen Gürcistan üzerinden gerçekleşmiştir. Zengezur Koridoru bu açıdan da Azerbaycan'ın elini kuvvetlendirecektir. Gerekli görüldüğü zaman döşenecek boru hatlarıyla daha kısa yoldan Türkiye'ye enerji fazlasını ulaştırabilecektir. Avrupa'nın enerji kaynaklarına ihtiyaç duyduğu günümüzde Azerbaycan'ın enerji kaynakları büyük önem arz etmektedir. Bu durum göz önüne alındığında Zengezur Koridoru daha önemli hale gelmektedir. Ayrıca Azerbaycan-Türkiye arası Zengezur Koridoru geçişli demir yolu projesi de düşünülmektedir. Bu Azerbaycan'ı demir yolu ulaşımında merkez ülke haline getirecektir (İzzetgil, 2022). Zengezur koridorunun açılması Doğu ve Güneydoğu Anadolu

bölgelerinin üretim kapasitelerini, ihracatını, ulaşım altyapısının geliştirebilecek, ayrıca Akdeniz bölgesinin turizm kapasitesinin gelişimine ve turizmin çeşitlenmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

3. ZENGEZUR KORİDORUNUN TÜRKİYE TURİZMİNE ETKİLERİ

Türkiye, üç tarafı denizlerle kaplı, coğrafi konumu bakımından oldukça değerli, doğal kaynakları ve kültürel zenginlikleri ile turizm sektöründe dünyaca bir marka haline gelmiştir. Turizm, yerel toplumlar için ekonomik büyüme, kültürel ve sosyal gelişim gibi bir dizi fayda sağlar. Bu doğrultuda, Türkiye'de turizm gelişimi komşu ülkeler üzerinde çeşitli ekonomik, sosyal-kültürel ve çevresel etkileri tetikleyebilir. Bu bağlamda Zengezur Koridorunun da Türkiye turizmini etkilemesi düşünülmektedir (Kaya, Karakuş, & Onat, 2024).

Turizm destinasyonları birbirine sınırı olan ülkeler arasındaki iş birliği ve turizm hareketlerini teşvik eder. Komşu bir ülkeye çeşitli amaçlarla yapılan ziyaretler (örn. sağlık, alışveriş, çeşitli etkinlikler) yerel toplulukların yakınlaşmasına katkıda bulunur (Türkiye ile Azerbaycan arasında tarihsel olarak zaten çok yakın olan ilişkiler kültürel açıdan karşılıklı turizm faaliyetlerinin yoğunlaştırılmasıyla güçlendirilebilir (Kaya, Karakuş, & Onat, 2024).

Zengezur Koridoru, Türk birliğinin canlanmasını öngören girişimler arasında yer almaktadır. Zengezur Koridoru projesi Türkiye'yi bağlantı noktası haline getirecektir. Ayrıca güzergâh üzerinde bulunan ülkelerin ticari ilişkilerine canlılık kazandıracığı düşünülmektedir (Kazancı & Barun, 2022).

Ticari kazanımları artan bölgedeki ülkelerin refah düzeyi yüksektir. Ekonomik düzeyde gelişmiş ülkelerde çalışma süreleri her zaman gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere göre daha azdır. Ekonomik olarak yeterli ve boş zamanı olan kişilerin ise turizme yönelme tatil yapma istekleri doğmaktadır. Tüm bunların Zengezur koridoru projesi ile olması durumunda Türkiye turizminde hareketlilik ve gelişmelerin yaşanacağı düşünülmektedir. Koridorun faaliyete geçmesi ile Türkiye, Asya ve Avrupa arasında köprü konumunda olacağı için turizm sektöründe rekabette önemli bir kazanım elde edeceği düşünülmektedir. Ulaşım kolaylaşacağı için Türkiye'de iç hareketlilik artacaktır. Bu hareketlilik karşısında artan ihtiyaçların karşılanması için yatırımlar artacak ve Türkiye gelişerek bölgede güç kazanacaktır.

Zengezur Koridorunun tam bir şekilde faaliyete geçmesiyle Pekin-Londra, Londra-Pekin kesintisiz bir şekilde ulaşım sağlanacağı düşünülmektedir (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2023). Bu ulaşım Türkiye toprakları üzerinde gelişeceği için bu projede Türkiye'nin rolü oldukça önemlidir.

Türk Devletleri Teşkilatı'nın da etkin hale gelmesi durumunda Türkiye ilerleyen dönemlerde jeopolitik ve bölgesel nüfuzunu artırma imkânına sahip olacaktır (Alkış & Aslan, 2022). Ayrıca Zengezur Koridoru ile Azerbaycan var olan enerji kaynaklarını Avrupa'ya satmak istemektedir. Enerji kaynaklarının geçeceği güzergâhın yine Asya ve Avrupa arasında köprü konumunda olan Türkiye üzerinden yapılması planlanmaktadır. Böylece enerji kaynakları bakımından Türkiye'nin Rusya'ya olan bağılılığı azalacak ve önemli açıda güç elde edecektir (Yüce, 2023).

4. ZENGEZUR KORİDORUNUN IĞDIR İLİ TURİZMİNE ETKİLERİ

Iğdır, Türkiye'nin en doğusunda yer alan bir şehirdir. Doğu Anadolu Bölgesinde Erzurum-Kars Bölümünde yer almaktadır. 1992 yılında Kars'tan ayrılarak il olmuştur. Iğdır, (Ermenistan, Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ve İran) ile sınır komşusudur ve Türkiye'nin üç ülkeyle sınırı olan tek ilidir. Şehir jeopolitik açıdan çok büyük öneme sahiptir. Türkiye'nin en yüksek dağı olan Ağrı Dağı'nın yüz ölçümünün üçte ikisi, il merkezine bağlı Su veren köyü'nün sınırları içindedir (vikipedi, 2024).

Türkiye'nin iklimi özelliğine sahip olan 4 şehirden biri olan ilde üretime ve çiftçiliğe büyük önem verilmektedir. Aras nehri havzasının tamamını il sınırları içerisinde bulundurmasından dolayı arazi sulamalarında sıkıntı yaşanmamaktadır. Tarımın yanı sıra kentte

turizm faaliyetleri de yürütülmektedir. Ancak genelde günübirlik gerçekleşmektedir. Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti vatandaşları şehre ziyaretlerini gerçekleştirdikten sonra alışverişlerini yapıp geri dönmektedir.

Zengezur Koridoru projesi ile karayolu bağlantılarında iyileştirme yapılırken demir yolu bağlantıları da oluşturulacak olan şehirde insan hareketliliğinin artması beklenmektedir. Yurt içi ve yurt dışı turistlerin ağırlanması, taleplerin karşılanması için yapılacak yatırımlara ihtiyaç duyan şehir için Zengezur Koridoru ile kalkınma ve gelişme konusunda hızlı adımlar atılacağı düşünülmektedir. Örneğin Türkiye'den Azerbaycan'a geçişlerde çeşitli kalemlerde yüksek ücretler talep edilmektedir (Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Serhat Kalkınma Ajansı, & Iğdır Üniversitesi, 2022).

Zengezur Koridorunun açılması ile birlikte Orta Asya ülkelerine yapılan ihracatın hem depo hem de üretim merkezi Iğdır'a kayabilecektir. Iğdır'ın bu şekilde bir ivme yakalaması ile Iğdır ilinde bulunan gümrük idaresinin de daha aktif ve yüksek kapasitede hizmet veren bir yapı haline gelmesine ihtiyaç duyulacaktır. (Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Serhat Kalkınma Ajansı, & Iğdır Üniversitesi, 2022). Böylece istenilen kalkınma ve gelişmelerin elde edileceği düşünülmektedir. Koridor ile birlikte şehirdeki canlılığın artacağı, yerel halkın kalkınacağı, yeni istihdam alanlarının açılacağı ve iş imkanlarının artacağı düşünülmektedir.

Zengezur Koridoru ile yabancı vatandaşların şehre gelmesi durumunda Iğdır ilinin turizm sektörüne gerektiği önemi vereceği düşünülmektedir. Zengezur Koridorunun etkisiyle özel kuruluşlar, resmi kuruluşlar ve bölgede bulunan sivil toplum kuruluşlarının güç birliği sonucunda şehirde yeni istihdam alanlarının açılacağı ayrıca turizme gereken önem verilmesi sonucu ilin dışarıya göç vermesi yerine dışarıdan göç alması söz konusu olup nüfusunda artışların gerçekleşeceği düşünülmektedir. Zengezur Koridoru ile enerji koridorlarının geçiş güzergahı olacak olan Iğdır ilinde enerji maliyetlerinin de düşeceği öngörülmektedir. Özetle Iğdır ilinin kalkınması ve gelişmesi için bu proje fırsat niteliğindedir.

5. YÖNTEM

Bu çalışmada SWOT analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamı dahilinde toplanan bilgi ve bulgular ayrı ayrı gruplandırılarak SWOT analizi çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırmada Zengezur Koridoru projesinin Türkiye ve Iğdır iline olası turistik etkileri incelenmektedir.

5.1. Araştırma Modeli/Deseni

Bu çalışma SWOT analizi yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmada başvuru SWOT analizinin, Zengezur koridoru projesinin gelecekteki fırsatlarını ortaya çıkarması, koridora karşı tehdit olabilecek durumları ön görmesi ve buna karşı tedbir alması, projenin güçlü taraflarını ortaya koyarak bunları ne zaman kullanabileceğini belirlemeyi ve koridorun zayıf yönlerini belirleyerek buna karşı tedbir alınmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bilimsel araştırmalar ve projeler, kendi yol haritalarını belirlemede SWOT analizi tekniğinden yararlanmaktadır. Baş harflere göre, "S" harfi güçlü yanları, "W" harfi zayıf yanları, "O" harfi fırsatları ve "T" harfi ise tehditleri temsil etmektedir. Bu süreçte harflerin her biri bir bütünün parçasını oluşturur ve yapılmak istenen proje planlanırken, bu sıralama ile bir yol haritası çıkarmak kolaylaşmaktadır. (Gasimova & Yurcu, 2023).

Araştırmada yer alan SWOT analizi soruları şu şekildedir.

- **A.S.1:** Zengezur koridorunun açılmasının Iğdır ili ve Türkiye'yi etkileyen zayıf yönleri nelerdir?
- **A.S.2:** Zengezur koridorunun açılmasının Iğdır ili ve Türkiye'yi olumlu etkileyen güçlü yönleri nelerdir?
- **A.S.3:** Zengezur koridorunun açılması ile ilgili olarak Iğdır ilini ve Türkiye'yi olumsuz olarak etkileyecek yurt içi yurt dışı tehditler nelerdir?

- **A.S.4:** Zengezur koridorunun açılması ile ilgili olarak Iğdır ilini ve Türkiye'yi pozitif olarak etkileyecek yurt içi ya da yurt dışı fırsatlar nelerdir?

Zengezur Koridorunun olağan durumunu ortaya çıkarmak Türkiye ve Iğdır İl'ine ileriye dönük bir yol haritası sunmak için yapılan SWOT analizi çalışmasına yönelik bulgulara aşağıda yer verilmektedir.

5.2. Çalışma Grubu/Evren ve Örneklem

Çalışma konusu hakkında internet veri tabanı, YÖKTEZ, üniversite yazın kaynağı ve ulaşılabilen ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Daha önce yayınlanan bilgilerden yola çıkarak yorumlama ve uyarılama yapılmıştır. Konu hakkında çok fazla kaynak bulunmamakla beraber bu başlık altında sunulan ilk çalışmalar arasındadır.

5.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma doğrultusunda yapılan araştırmalarda herhangi bir kurum ve kuruluşun maddi destek alınmamıştır. Araştırma çalışmaları internet veri tabanı, YÖKTEZ, üniversite yazın kaynağı ve ulaşılabilen ikincil kaynaklara dayalı olarak yapılmıştır.

5.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Toplanan verilerin analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri ve teknikleri "SWOT analizi yöntemi" olarak belirlenmiş olup ulaşılan veriler yazarlar tarafından yorumlanmıştır.

5.5. Araştırma Etiği

Bu çalışmanın tüm süreçleri araştırma etiğine uygun hazırlanmıştır. Araştırma gerçekçi ve etkin olarak ihtiyaca cevap verebilecek düzeyde hazırlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bütünlüğünü koruyarak yürütülmesine; sonlandırılmasına özen gösterilmiştir.

6. BULGULAR

Bu çalışmada Zengezur Koridorunun Türkiye ve Iğdır iline turizm başta olmak üzere ulaşım, ekonomi, politika gibi diğer alanlarda da etkileri SWOT analizi ile incelenmiştir. İncelemeye konu çalışmalar Zengezur Koridoru üzerine yapılmış bilimsel araştırmalar ve ikincil verileri oluşturan web kaynaklarıdır. Buna göre Zengezur Koridorunun Türkiye ve Iğdır İli üzerinde güçlü ve zayıf yönleri saptanmıştır. Ayrıca Zenger Koridorunun tam ve etkin biçimde faaliyet göstermesi halinde birçok fırsat ve tehditler içereceği de tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye ve Iğdır İlinin var olan kaynakları ile güçlü ve zayıf yönlerine değinilmiştir. Zengezur Koridoru ile bu güçlü ve zayıf yönler birleştirildiğinde ne gibi fırsatlar ve tehditlerin de ortaya çıkacağı, fırsatların nasıl değerlendirilmesi gerektiği ve tehditlerin nasıl bertaraf edilmesi konusunda bilgiler verilmiştir. Zengezur Koridorunun uluslararası önemine çalışmanın buraya kadar olan bölümlerinde değinilmiştir. Ancak çalışmanın bulgular kısmında SWOT analizi yardımıyla "Zengezur Koridorunun Iğdır İli ve Türkiye üzerinde doğuracağı güçlü, zayıf, fırsat, tehditler nelerdir?" sorularının cevapları aranmıştır.

Tüm bunlar aşağıda yer alan SWOT Analizi Bulguları isimli Şekil 2'de özetlenmektedir.

Şekil 2. SWOT Analizi Bulguları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SWOT analizi metoduyla Zengezur Koridorunun Iğdır İli ve Türkiye üzerinde turizm sektörü başta olmakla beraber siyasi, ekonomik ve sosyal açılarından birçok pozitif ve negatif etkilerinin olduğu saptanmıştır. Analiz sonucu Zengezur Koridorunun açılmasının Türkiye de turizm sektörüne ve uluslararası yük taşımacılığını pozitif yönde etki edeceği kanısına varılmıştır. Bununla birlikte ekonominin canlanmasına ve kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Zengezur koridoru projesi ile Türkiye'nin sınır bölgesindeki şehirlerinin de gelişeceği ön görülmektedir. Diğer yandan Zengezur Koridorunun sınır devletler açısından bazı ekonomik olumsuzluklar içermesi

Zengezur Koridoru projesinin uluslararası bazı siyasi krizler çıkabileceği ve bu durumun zayıf yönleri oluşturduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Zengezur Koridoru'na Dayalı Iğdır İli ve Türkiye Turizminin Güçlü Yönleri

• Turistik destinasyon çeşitliliği	• Türkiye, Asya ve Avrupa arası köprü konumunda olması
• Mavi bayraklı sahillerin varoluşu	• Iğdır İlinin üç ülkeye sınır olması
• Turizm sektörünün gelişmiş düzeyde olması	• Karayolları ve demiryolu taşımacılığında aktiflik
• Konaklama tesislerinin üst düzey hizmet sunması	• İki ülkenin siyasi ilişkilerinin iyi olması
• Doğal ve kültürel zenginliğin fazla olması	• Zaman tasarrufu sağlanması
• Güven ortamının sağlanması	• Transit geçişlerinin hızlı olması

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Zengezur Koridorunun açılmasıyla beraber bölgede bulunan ülkelerin ulaşımında yaşanan zorlukların ortadan kalkacağı öngörülmektedir. Bu durum, Asya ve Avrupa arasında iş birliği artacak ve ekonomi canlanacaktır. (Gasıмова & Yurcu, 2023).

Zengezur Koridorunun ticaret yolları güzergahında olması koridorun faaliyete geçmesiyle ticaretin bu güzergâh üzerinden gerçekleşmesi planlanmaktadır. Ayrıca, havayolu ve karayolu mesafelerinin kısalmasıyla maliyetlerin düşme olasılığının olması bölgedeki diğer rotalara göre daha güvenli görülmesi, Avrupa'ya açılan yollara kıyasla daha hızlı olması da koridorun kuvvetli yönleridir. Türk Birliği'nin sağlanmasında da stratejik öneme sahiptir. (Gasıмова & Yurcu, 2023).

Türkiye'ye uzanan bu koridor sayesinde turizm açısından Türkiye daha fazla pazara ulaşacaktır. Yukarıda bulunan Türkiye'nin turistik özellikleri, siyasi yapısı ve olanakları bölgede bulunan alternatif pazara göre daha uygun olmasından dolayı Türkiye'nin güçlü yanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Zengezur Koridorunun jeopolitik, stratejik ve lojistik üstünlükleri ile Türkiye'nin coğrafi üstünlükleri, turizm sektöründe olan gelişmişlik düzeyi güçlü yanları olarak sıralanabilir. Ancak bir takım zayıf yönleri de söz konusudur. Bu söz konusu zayıf yönler tablo 2 ile özetlenmektedir.

Tablo 2. Zengezur Koridoru'na Dayalı Iğdır İli ve Türkiye Turizminin Zayıf Yönleri

• Turizm sektörünün emek yoğun olması ve standart hizmet sunulmaması
• Zengezur Koridorun planlamasında olan eksiklikler
• Iğdır İlinin gelişmişlik düzeyinin düşük olması
• Maliyetlerin yüksekliği

Kaynak. Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ermenistan ve Azerbaycan arasında yaşanan II. Dağlık Karabağ Savaşı sonrası yapılan anlaşma sonrası Zengezur Koridoru gündeme gelmiştir. Zengezur Koridorunun tam anlamıyla aktif hale gelmesi, Ermenistan başta olmak üzere İran ve emperyalist devletler tarafından kabul görmemektedir. Bunlardan dolayı planlama ve projeyi yürütme sürecinde hata ve eksikler

bulunmaktadır. Ayrıca, projenin gerçekleştirilebilmesi için kalifiyeli işgücüne sahip olmak gerekir. Uzman personel ve sermayenin yetersiz kalması, maliyetlerin yüksek olması ve turizm sektöründe insan gücünün yoğun olması, emeğe dayalı hizmetin yürütülmesi ve bundan dolayı standart hizmetin sunulmama durumu koridorun negatif durumlarını oluşturmaktadır. Pozitif ve negatif yönler incelenen proje veya sürecin amaca ulaşmasına hizmet eden olgularken; fırsat ve tehditler iç ve dış çevre kaynaklı faktörlerdir. Dolayısıyla Zengezur Koridorunun maruz kaldığı çevresel kaynaklı birtakım tehditler ve fırsatlar vardır. Bunlar Tablo 3 ve Tablo 4 ile özetlenmiştir:

Tablo 3: Zengezur Koridoru'na Dayalı Iğdır İli ve Türkiye Turizminin Fırsatları

<ul style="list-style-type: none">Asya ve Avrupa arası transit geçiş sağlanacaktır.	<ul style="list-style-type: none">Barış ortamı sağlanacaktır.
<ul style="list-style-type: none">Türk Devletleri birbirine bağlanacaktır	<ul style="list-style-type: none">Turizm sektöründe hareketlilik artacaktır.
<ul style="list-style-type: none">Ekonomik ve politik güç elde edilecektir.	<ul style="list-style-type: none">Ülkeye döviz girişi artacaktır.
<ul style="list-style-type: none">Ulaşım ve Turizm sektörü gelişecektir	<ul style="list-style-type: none">Türkiye, Asya ve Avrupa arası enerji koridoru olma özelliğine sahip olunacaktır.
<ul style="list-style-type: none">Ülke ve yerel bazda iş imkânı artacaktır.	<ul style="list-style-type: none">Iğdır İlinin gelişimi hızlanacaktır.
<ul style="list-style-type: none">Ulaşım maliyetleri düşecektir.	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Zengezur koridorunun açılması ile Türkiye ve Iğdır ili açısından ortaya çıkaracağı birtakım fırsatlar bulunmaktadır. Öncelikle Asya ve Avrupa arasında transit geçiş sağlanacaktır. Türkiye burada köprü konumu görecektir. Bu durum İran üzerinden Türk dünyasına ulaşım zorunluluğunu ortadan kaldıracak ve zamandan tasarruf sağlanarak koridor üzerinden hızlı ulaşım fırsatı oluşacaktır. Diğer yandan koridor ile birlikte Türkiye ile Kafkasya ve Asya da bulunan Türk Devletleri birbirine bağlanacaktır. Bu fırsatlarla beraber Türkiye ekonomik ve politik güç elde ederek Dünya devletleri karşısında eli güçlenmiş olacaktır. Bölgede ulaşım kolaylaşıp ve mesafeler kısalarak turizm sektörü ivme kazanarak, hareketlilik artacaktır. Bu fırsatlar yeni işletmeler ortaya çıkaracak yörede istihdam edilen kişi sayısı artacak, işsizlik oranları düşecektir. Ulaşım maliyetlerinin düşük olması demek bir ülkeye gelen ziyaretçi sayısının sıklığının artması demektir. Tüm bu durumların yaşandığı bir bölgede karşılıklı ilişkilerin artması kaçınılmazdır. Bu durumda barış ve kardeşlik bölgede ayılacaktır. Turizmde hareketlilik artacak, bu sayede ülkeye döviz girişi artacak ve turizmin gayri milli hasılasıya olan katkısı artabilecektir. Ayrıca Türkiye'nin Asya ve Avrupa arasında köprü konumunda yer alması Azerbaycan'da var olan enerji kaynaklarının Avrupa'ya aktarılmasında Zengezur ile enerji koridoru olma fırsatı elde edilecektir. Türkiye bu durumda Rusya başta olmak üzere enerji satın aldığı ülkeler karşısında güçlü bir konuma yerleşecektir. Enerji koridorunun ortaya çıkaracağı bir diğer fırsat ülkedeki turizm sektöründe enerji kaynaklı altyapı sorunları çözülerek daha iyi hizmet verme olanakları ortaya çıkacaktır.

Iğdır İli açısından fırsatları değerlendirecek olursak, öncelikle Türkiye'nin sınır illerinden biridir. İl, konumu gereği Zengezur Koridoru projesini içinde barındıracaktır. Bunlardan dolayı Ankara yönetiminin Iğdır iline yatırımlar yapacağı ön görülmektedir. Bu sayede Iğdır ilinin gelişme ve kalkınması hızlanacaktır. Şehirde işsizliğin ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Nahçıvan'la Azerbaycan arasında karayolu ve demiryolu bağlantısı sağlanması, bölgedeki ulaşım ağının daha

da geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Koridorun bölge ülkeler ile Azerbaycan-Türkiye arasında yaratacağı ekonomik bağlantı da önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Güney Kafkasya'da karşılıklı bağımlılığın artması, barış ortamının artması ve ortak refah alanları oluşturulması ise bölge ülkeleri arasındaki iş birliğinin artması için önemli bir fırsat olabilir (Aslanlı, 2021).

Zengezur Koridoru için ulusal ve küresel düzeyde çok sayıda fırsatın olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte stratejik karar almayı etkileyebilecek birtakım tehditler de söz konusudur.

Tablo 4. Zengezur Koridoru'na Dayalı Iğdır İli ve Türkiye Turizmine Tehditler

<ul style="list-style-type: none">• Uluslararası risk ortamı ve belirsizlik	<ul style="list-style-type: none">• Güven sorunu
<ul style="list-style-type: none">• Siyasi istikrarsızlık	<ul style="list-style-type: none">• Ermenistan ve İran savaş ihtimali
<ul style="list-style-type: none">• Ülkeler arası çatışma ortamının bulunması	<ul style="list-style-type: none">• Politik sorunlar
<ul style="list-style-type: none">• İnsan hareketliliğinin fazla olması	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SWOT analizi ile belirlenen Zengezur Koridorunun Türkiye ve Iğdır İli üzerinde ortaya çıkardığı en belirgin tehditlerden biri siyasi istikrarsızlıktır. En belirgin tehditlerden biri siyasi istikrarsızlıktır. Bu koridorun etkin kullanılması için büyük yatırımlar yapılacak ve Türkiye'nin gelişimi için yeni turizm kalkınma planları oluşturulacaktır. Ancak Ermenistan'ın Zengezur Koridoru projesini kabul etmemesi, Karabağ'da Azerbaycan ve Ermenistan arasında sınırların belirlenmemesi bölgede kaos ortamının hâkim olmasına sebep olmaktadır. Bu durum, siyasi istikrarsızlığın göstergelerindedir. Türkiye için en büyük tehditler de bu konu başlıkları ile açıklanmaktadır.

Zengezur Koridorunun uluslararası bir proje olmasından dolayı bölgede bulunan devletler ve Türkiye açısından riskli ve bir o kadar belirsiz bir proje olduğu düşünülmektedir. Riskli ve belirsiz olma sebeplerinin en başında Ermenistan'ın anlaşma maddelerinde böyle bir durumun konuşulmadığını ve bu konu da anlaşılmadığını her durumda belirtmesinden kaynaklanmaktadır (Agos, 2024). Belirsizliklerin olması demek bölgede bulunan devletlerin (Ermenistan, Azerbaycan) çatışma ve savaş psikolojisinde olması demektir. Diğer yandan çatışma ortamının bulunduğu bir bölgede yaşayan insanların güven sorunu ortaya çıkmaktadır. Güven sorunu olan bir bölgede ticaret ve turizm sektörünün gerilemesi söz konusudur. Yapılan yatırımların ve projelerin askıya alınması demektir (Şihaliyev & Yılmaz, 2015).

Azerbaycan'ın Zengezur Koridoru ile kendine ait olan topraklara yani Nahcivan'a ulaşmak için İran'a olan bağımlılığının azalması, İran'ın transit geçişlerden elde ettiği gelirin azalması ve stratejik öneminin azalacağı düşüncesiyle İran'ın koridora karşı çıkması önemli bir tehdit olarak görülmektedir (İsayeva, 2023). İran, Ermenistan ile arasındaki sınır bağlantısının Zengezur Koridoru ile ortadan kalkmasını istememektedir. Tahran yönetimi sınırın kalkmasıyla Güneyde bulunan İran Azeri vatandaşlarının Ermenistan ile sürtüşme içinde olacaklarını ve bu durumun devletlerarası kriz boyutuna taşınacağını düşünmektedir. İran, Ermenistan'la savaş ihtimalinin olacağını vurgulamaktadır (Askeri & Paşa, 2023).

Abd ve bazı Avrupa devletlerinin siyasi nedenlerden dolayı Çin'e ambargo uygulaması, Abd, Avrupa ve Çin arasındaki ticaretin zayıflaması ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Avrupa ve Türk dünyası ile diyalogların zayıflığı, bazı zamanlarda bu iletişimin kopma noktasına gelmesi, Azerbaycan ile Ermenistan'ın Zengezur Koridoru ve kendilerini ilgilendiren stratejik konular üzerinde uzlaşmaması ve bunun sonucunda oluşabilecek olumsuzluklar, siyasi gerilimlere sebep olabilecektir. Bu olumsuzluklar en fazla öne çıkan tehditler olarak değerlendirilmektedir. Siyasi risk

ve belirsizlik ortamı koridor için bir tehdittir. Diğer yandan farklı rotaların doğması, İspanya ve Fas'ın bir köprü ile birbirine bağlanmasıyla Afrika ticaretinin bu yeni rota üzerinden daha hızlı bir şekilde Avrupa'ya ulaşma olasılığı bulunmaktadır. Ayrıca Modern İpek Yolu'na ek olarak Trans-Sibirya ve Hindistan-İran hattının kullanılması gibi senaryolarda Zengezur Koridorunun dışarıda kalması ve avantajının zayıflaması gibi ihtimaller ileri sürülmüştür (Gasımova & Yurcu, 2023).

Son olarak Koridor 'un tam faaliyete geçmesi ile Güney Asya ile Avrupa arası doğal olarak Türkiye toprakları üzerinde hareketlilik artacaktır. Bu durum her ne kadar fırsatlar arasında yer alsada geçmiş yıllardan beri terörle mücadele içinde olan Türkiye ve en doğusundaki Iğdır ili için bu durum tehlike arz etmektedir.

7. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Zengezur, stratejik öneme sahip coğrafi bir bölgede yer almaktadır. Azerbaycan, Ermenistan ve İran sınırlarının birleştiği bölgede bulunması bölgesel olarak önemini arttırmaktadır. SSCB zamanında bölge kademeli olarak Ermenistan'a bırakılmış ve bölgedeki nüfus durumu göçler sonucu değişmiştir. Bu durumun sonucunda Azerbaycan ile Nahçıvan arasındaki kara bağlantısı da ortadan kalkmıştır. Bu durum Türkiye'nin de Nahçıvan üzerinden Azerbaycan ile bağlantısının kopmuş olmasına sebep olmuştur. SSCB'nin dağılması sonrasında uluslararası kararlar bölgenin yine Ermenistan'da kalmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın da detaylarında gösterildiği üzere Azerbaycan- Ermenistan arasında 27 Eylül 2020 tarihinde başlayan 'İkinci Dağlık Karabağ' savaşı 44. gününde Azerbaycan'ın galip gelmesiyle son bulmuş ve Azerbaycan savaşın ardından düşman işgalinde bulunan topraklarını 30 yıl sonra geri almıştır. Savaş sonucu yapılan anlaşmadaki 9. madde bölgedeki dengeleri değiştirecek olup Zengezur Koridoru projesini karşımıza çıkarmaktadır.

Zengezur Koridoru'nun faaliyete geçmesi ile bölgesel pozitif etkilerin ortaya çıkacağı, Iğdır İli ve Türkiye'nin ekonomik açıdan olumlu yönde etkileneceği, bölgedeki siyasi gücünün kuvvetleneceği, ticari, ulaşım ve en önemlisi turizm alanlarında olumlu etkilerin oluşacağı ve bölgede bulunan devletler arasında barışın sağlanmasına yardımcı olacağı yapılan çalışmayla anlaşılmıştır. Çalışmada analiz sonucu ulaşılan veriler ışığında, güçlü yönleri daha da geliştirmek, zayıf yönleri gidermek, fırsatları en iyi şekilde değerlendirmek ve tehditleri ortadan kaldırmak için uygulamalara ihtiyaç olduğu açıktır. Bu doğrultuda, yapılması gereken uygulamalar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Zengezur koridoru projesini sekteye uğratan en büyük etmen çalışmanın tehditler kısmında sıralanan maddelerdir. Ancak bu tehditlerinde doğmasına sebep olan siyasi istikrarsızlıktır. Siyasi istikrarın olmadığı böylesi bir projede uluslararası riskler artabilir, belirsizlik ortaya çıkabilir, ülkeler arası çıkar çatışmaları ve bu çatışmaları bölgesel çapta güven ve politik sorunlar takip edebilir. Bunların yaşanmaması için Zengezur koridorunda başta turizmin geliştirilmesi olmak üzere ticari, politik engellerin kaldırılması, güvenliğin sağlanması gerekmektedir. Transit geçişle ilgili sorunlar ortadan kaldırılmalı, bununla alakalı olarak güzergâh ülkeleri ile görüşmeler yapılmalı, tüm bölge devletlerinin bir bütün halinde konu hakkında uzlaşmaları gerekmektedir. Diğer bir konu Iğdır İli ve Türkiye'de üst ve altyapısı geliştirilmeli, yeni projeler hazırlanması gerekmektedir. Çalışmada yer alan Swot analizi yardımıyla ortaya çıkarılan Iğdır İli ve Türkiye'nin zayıf yönleri hakkında iyileştirmeler yapılması projeden maksimum fayda sağlamanın bir yolu olarak görülmektedir. Ayrıca Zengezur Koridoru ile ortaya çıkacak yeni taleplerin karşılanması için kalkınma planları hazırlanmalıdır.

Özetle Zengezur Koridoru Projesi başlı başına Iğdır İli ve Türkiye açısından fırsat ve faydalarla doludur. Zayıf ve tehdit edici unsurlar ortadan kaldırıldığı takdirde ekonomik anlamda önemli ölçüde fayda sağlayacağı ön görülmektedir. Türkiye'nin bu projeye beraber siyasi ve politik açıdan da bölgesel ve uluslararası gücünün katlanacağı düşünülmektedir. Turizm sektöründe sunulan hizmetlerin dünya genelinde beğeni kazanabilmesi için doğru planlama, süreç analizleri, kurumsal

kaynak planlama, risk analizleri ve öncelik sıralamasının doğru bir şekilde yapılarak uygulanması gerekmektedir. Bu sayede, turizm sektöründe yürütülen operasyonlar etkin bir şekilde yönetilebilir, kaynaklar verimli kullanılabilir ve riskler minimize edilerek hizmet kalitesi artırılabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Bu çalışma da iki yazarın da makaleye katkı oranı eşit olarak belirlenmiştir.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum olmadığını beyan ederiz.

Kaynakça

- Altan, S. (2018). Rıza Şah Pehlevi'nin Türkiye Ziyaretinin Cumhuriyet Gazetesindeki Yansımaları. *International Journal Of History*, 1309-4173, 4: 1-20.
- Akıncı, A., & Gül Kaba, S. (2023). Kafkasya'nın Jeopolitik Önemi: Dağlık Karabağ Ve Zengezur Koridoru. *Ekonomi İşletme Siyaset Ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1-19. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Download/Article-File/3119215> Adresinden Alındı
- Alkış, M., & Aslan, S. (2022). Zengezur Koridoru'nun Türkiye'nin Türk Dünyası İle İlişkilerine Etkisi. P. Karatay Göğül, S. Kızılkaya, & L. Sizer İçinde, *Sosyal Bilim İncelemeleri* (S. 1-8). Ankara: Son Çağ Akademi. https://D1wqtxts1xzle7.Cloudfront.Net/99006451/Sahra_Alti_Afrika_Ulkelerinde_Ihracat_Odakli_Vergi_Tesvikleri_Ampirik_Bir_Analiz-Libre.Pdf?1677103458=&Response-Content-Disposition=İnline%3b+Filename%3dsahra_Alti_Afri_Ka_Ulkeleri_Nde_Yeni_Len.Pdf&Expires=17 Adresinden Alındı
- Anadolu Ajansı. (2024). *Anadolu Ajansı*. Türkiye'nin Orta Asya'ya Açılan Kapısı Zengezur Koridoru Hangi Bölgesel Dengelerden Etkileniyor?: https://M.Youtube.Com/Watch?V=_FL61RmeSs0 Adresinden Alındı
- Askeri, K., & Paşa, E. (2023). İran'ın Zengezur Koridoru Politikası. H. İnaç, E. Talışinski, & S. Hümbətov İçinde, *Zəngəzur 2023 (Müasir Geosiyasi Şəraitdə Beynəlxalq Münasibətlərin Humanitar Aspektləri)* (S. 116-126). Azərbaycan Universiteti.
- Aslanlı, A. (2021). *Zengezur Koridoru: Zaferin Taçlanması*. Kriter Dergi: <https://Kriterdergi.Com/Dosya-Turk-Dunyasi/Zengezur-Koridoru-Zaferin-Taclanmasi> Adresinden Alındı
- BBC News Türkçe. (2023, 10 31). *BBC News Türkçe*. Youtube: <https://M.Youtube.Com/Watch?V=Njtlxrvmkng> Adresinden Alındı
- Blomberg, T., & Sait71. (2020). *Baku Pipelines-Tr.Svg*. Wikimedia Commons: https://Commons.Wikimedia.Org/Wiki/File:Baku_Pipelines-Tr.Svg Adresinden Alındı
- Gasımova, T., & Yurcu, M. (2023). Zengezur Koridoru'nun Azerbaycan'ın Dış Ticaret Ve Lojistik Faaliyetlerine Olası Etkilerin Swot Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi*, 1-15.
- Ghd Haber. (2022). *İranlı Uzmanın Hazar Yorumu: Tahran Kaybetti Ankara Kazandı*. Ghd Haber: <https://Gdh.Digital/İranlı-Uzmanın-Karabağ-Yorumu-Tahran-Kaybetti-Ankara-Kazandı-40615> Adresinden Alındı
- Hasanoğlu, M. ve Mammadov, A. (2020), "İkinci Karabağ Savaşı Sonrası Azerbaycan- Türkiye İlişkileri", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, S.3(3), Ss.522-529.
- Independent Türkçe (2022), "Yaptırımların Ardından Rusya Arayışta: „Kuzey- Güney Koridoru, Süveyş Kanalı'na Ciddi Rakip Olabilir“", Independent Türkçe (E-Haber), 29 Ekim 2022, <https://Www.İndyturk.Com/Node/Dünya/Yaptırımların-Ardından-Rusya-Arayışta-Kuzey-Güney-Koridorusüveyş-Kanalına-Ciddi> (Erişim Tarihi: 22.04.2023).

- İsayeva, G. (2023). Qarabağın İşğaldan Azad Edilməsindən Sonrakı Dövrə Şərqi Zəngəzur-Naxçıvan Marşrutunun Yeni Turizm İmkanları. H. İnaç, E. Talışinski, & S. Hümbətov İçinde, *Zəngəzur 2023 (Müasir Geosiyasi Şəraitdə Beynəlxalq Münasibətlərin Humanitar Aspektləri)* (S. 208-220). Azərbaycan Universiteti.
- İzzetgil, E. (2022). Zengezur Koridorunun Bölge Ülkelerine Göre Stratejik Önemi. S. Sönmez İçinde, *Sosyal, Beşeri Ve İdari Birimler Arası Yeni Trendler I* (S. 487-509). Duvar Yayınları. https://D1wqtxts1xzle7.Cloudfront.Net/97465356/Zengezur_Koridorunun_Bolge_Ulkelerine_Gore_Stratejik_Onemi-Libre.Pdf?1674047381=&Response-Content-Disposition=İnline%3B+Filename%3dzengezur_Koridorunun_Bolge_Ulkelerine_Go.Pdf&Expires=1716662859&Signature=Aqo Adresinden Alındı
- Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Serhat Kalkınma Ajansı, & İğdır Üniversitesi. (2022). *Zengezur Koridoru'nun Bölgesel Kalkınma Ve Ekonomik Büyümede Stratejik Önemi Çalıştay Raporu*. T.C. Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı, SERKA. <https://Www.Serka.Gov.Tr/Assets/Upload/Dosyalar/Zengezur-Koridoru-Calistay-Raporu.Pdf> Adresinden Alındı
- Kaya, E., Karakuş, Y., & Onat, G. (2024). Azerbaijan And Türkiye's Tourism Ties: The Role Of Zangezur Corridor. *Journal Of Hospitality And Tourism Issues*, 16-27. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Download/Article-File/3605756> Adresinden Alındı
- Kazancı, B., & Barun, İ. (2022). İpek Yolu Üzerinde Alternatif Güzergâhın Türkiye Açısından Önemi: Olası Türk Koridoru. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 570-581.
- Memmedov, A., & Hasanoğlu, M. (2023). Hazar Denizi`Nden Akdeniz`E Zengezur Koridoru. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(2), 334-344. Doi:10.33712/Mana.13050113
- Paşinyan:2020'deki Üçlü Bildiride Zengezur Koridoru Yok, Agos (20.02.2024 tarihli gazete) (<https://www.agos.com.tr/tr/yazi/29842/pasinyan-2020-deki-uclu-bildiride-zengezur-koridoru-yok>, adresinden alındı.
- Sözcü Televizyonu. (2024). *Zengezur Koridoru: Azerbaycan Ve İran'ın Savaşı Göze Aldığı Tarihi Proje*. Youtube Sözcü Televizyonu: <https://M.Youtube.Com/Watch?V=X0t6tjndbo> Adresinden Alındı
- Süleymanov, E. Rahmanov, F. Ve Alırzayev, E. (2018), "Bakı-Tbilisi-Kars Demiryolu Hattı'nın Azerbaycan Ve Bölgenin Jeoekonomisine Etkisi", Conference: Azerbaycan Beyne Halk Ulaşım Sisteminde Hedefler Ve Perspektifler, 2-5 Ekim 2018, Bakü Engineering University, Bakü (Azerbaycan) Adresinden Alındı.
- Şihaliyev, E., & Yılmaz, R. (2015). Ermenistan-Azerbaycan Çatışması: Çözüm Yolundaki Temel Sorunlar Ve Gelecek Senaryoları. *Bilge Strateji*, 7(13), 31-54.
- TRT Haber. (2021). Türkiye İle Azerbaycan'ı Birbirine Bağlayan Koridor: Zengezur. *Türkiye İle Azerbaycan'ı Birbirine Bağlayan Koridor: Zengezur*. TRT HABER. 05 25, 2024 Tarihinde <https://Www.Trthaber.Com/Haber/Dunya/Turkiye-İle-Azerbaycani-Birbirine-Baglayan-Koridor-Zengezur-585249.Html> Adresinden Alındı
- Ulaştırma Ve Altyapı Bakanlığı. (2023, 06 18). *Ulaştırma Ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu: "Zengezur Koridoru'nun Hayata Geçmesi Pekin'den Londra'ya Uzanan Doğu-Batı Ticaretinin Artışına Olumlu Katkı Sağlayacak..."*. Ulaştırma Ve Altyapı Bakanlığı: <https://Sgb.Uab.Gov.Tr/Haberler/Ulastirma-Ve-Altyapi-Bakani-Abdulkadir-Uraloglu-Zengezur-Koridoru-Nun-Hayata-Gecmesi-Pekin-Den-Londra-Ya-Uzanan-Dogu-Bati-Ticaretinin-Artisina-Olumlu-Katki-Saglayacak> Adresinden Alındı
- Urdu, M. (2005). Zengezur. Bakü: "Nurlar" Neşriyat- Poligamiye Merkez
- Hasanlı, C. (2020). Tarihi Hakikatlerden Ayırıp Öz Maraglarına Uygunlaşdırıblar. Meydan TV Erişim Adresi: <https://D9mc3ts4czbpr.Cloudfront.Net/Az/Article/Cemil-Hesenli-Tarixi-Heqiqetlerdenayirib-Oz-Maraqlarina-Uygunlasdiriblar/>
- Üste, A. N., & Sanılı Aydın, Ü. (2022). Güney Kafkaslarda Bölgesel Güvenlik Kompleksi Teorisi Bağlamında. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 261-274.
- Wikipedi. (2024, Mayıs 22). *İğdır*. Wikipedi, Özgür Ansiklopedi: [https://Tr.Wikipedia.Org/Wiki/I%C4%9Fd%C4%B1r_\(İl\)](https://Tr.Wikipedia.Org/Wiki/I%C4%9Fd%C4%B1r_(İl)) Adresinden Alındı

- Yeni Şafak Web. (2023, 09 19). *Zengezur Koridoru'nun Önemi Ne: İran'ı Neden Rahatsız Etti?* YENİ ŞAFAK: <https://www.yenisafak.com/dunya/zengezur-koridoru-nerede-zengezur-neden-onemli-zengezur-koridoru-haritadaki-yeri-4561407> Adresinden Alındı
- Yüce, M. (2023). Zengezur Koridorunun Açılmasının Bölgesel Ve Küresel Açından Muhtemel Etkiler. H. İNAÇ, E. Talişinski, & S. Hümbətov İçinde, *Zəngəzur 2023 (Müasir Geosiyasi Şəraitdə Beynəlxalq Münasibətlərin Humanitar Aspektləri)* (S. 127). Azərbaycan Universiteti,. https://www.researchgate.net/profile/Huesamettin-Inac/publication/377297516_ZNGZUR_2023_Muasir_Geosiyasi_Sraitd_Beynıxalq_Munasibtlrin_Humanitar_Aspektlri/links/659eb773af617b0d873ba5ba/ZNGZUR-2023-Mueasir-Geosiyasi-Sraitd-Beynıxalq-Muenasibtlrin-Humanita Adresinden Alındı.
- Yüce, M., & Azizova, G. (2024). Türk Devletleri Açısından Zengezur Koridoru Önemi. *Türk Dünyası Akademik Bakış*, 17-36. Doi:10.52703/Ay.194